

BÜTÇE POLİTİKASI AÇISINDAN EKONOMİSTLERİN AMAÇLARI^(*) (**)

Yazan: A.J. ROBINSON
Çev. : Doğan ŞENYÜZ^{***}

Kamu politikasında birkaç amaç vardır. Belirli bir amaca verilen önem zamandan zamana değişebilir. "Ulusların zenginliğinin nedenleri ve yapısına yönelik araştırma" isimli eserinde Adam Smith ekonomik büyüme ile ilgilenmiştir. Fakat Marx, Mill ve Ricardo gibi daha sonraki klasik ekonomistler ve Marshall ile Clark'ında dahil olduğu marjinalistler, milli hasılanın dağılımıyla bunun artırılmasından daha fazla ilgilendiler. 1930'larda sürekli işsizlik ekonomistlerin dikkatini ekonomik istikrar amacına yöneltti.

Son yıllarda kamu politikasında önem, ekonomik büyüme amacına yöneldi. Bu kısmen, bağımsızlığını yeni kazanmış az gelişmiş ulusların uluslararası organizasyonların önem kazanmasının bu ulusların sorunlarını dünyanın gündemine getirmesi ve Birleşmiş Milletlerin büroları tarafından yayınlanan raporlar ve bir grup istatistiklerin kalkınma ekonomisini ölçmesi ve analiz etmesi nedeniyle. Ama ekonomik büyüme, gelişmiş ülkelerde bir politika olarak ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi kısmen savunma, savunma konusunda duyulan endişeler yani milli hasıla artırılmadıkça yaşam

* *Canadian Tax Journal*, Cilt XII, No: 4 (Temmuz-Ağustos 1964) de yayınlanan "Tax Policy for Growth: Reconciliation with Other Objectives" isimli bu eser yazarından izin alınarak yayınlanmıştır.

** *Tarafımızdan çeviriye esas alınan metin; A.J. Robinson ve James Cutt'un birlikte yayına hazırladıkları "Public Finance in Canada" Selected Readings, 2nd Edition, 1973 by Methuen Publications, ss. 15-16.*

*** *Yrd. Doç. Dr.; Uludağ Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Öğretim Üyesi*

standartlarını azaltan harcamalardır. Aynı zamanda bunun diğeri bir sebebi, yaygın işsizliğin ortadan kaldırılmasının, uzun vadede emeğin verimlilik problemini ön plana çıkartması ve halkın büyük bir çoğunluğunun yaşam standardını yükselten bir araç olan yeniden dağılımın sınırları olduğunun anlaşılmasıdır.

Vergi politikası açısından konuya bakıldığında, hükümetler için bir politik bir amaç olarak ekonomik büyümenin benimsenmesi, büyüme için arzulanan vergi politikasının diğeri amaçları başarmak için uygulanan vergi politikaları ile ne kadar tutarlı olduğunun düşünülmesini gerektirir. Ekonomide büyüme oranını artırmak için uygulanan vergi politikası ile diğeri amaçları başarmak için uygulanan vergi politikaları çelişirse o zaman hükümet, diğeri amaçları nisbi önem sırasına göre düşünmeye gerek duyacaktır. Ayrıca, amaçlar arasındaki çatışma olasılığının ortaya konulmasındaki başarısızlık politikanın oluşum düzeyinde başarısızlığa da yol açabilir. Aynı zamanda bu durum politikanın uygulanmasında tüm amaçların başarılamamasından dolayı düş kırıklığına neden olabilir.

Bu makalenin amacı, vergi politikasının çeşitli amaçlarından hangisinin tercih edileceğine karar vermek değil (bu politik düzeyde verilmesi gereken bir karardır) bu amaçların ışığında vergi politikasının oluşumunda ortaya çıkan meselelerin daha iyi anlaşılacağını göstermektedir. Aslında belirli bir verginin istenmesi yada istenmemesi katkıda bulunması beklenen amaca bağlı olacaktır ve bir amaç için doğru olabilecek vergi önlemi bir başka amaç için yanlış olabilir. Bu yüzden, ana alternatif vergi amaçları iyi ortaya konabilirse yukarıdaki konuları tartışmak kolaylaşabilir.

KAMU POLİTİKASI AMAÇLARI

Bir toplum, kamu politikası için bir çok amaç belirleyebilir. Son yıllarda hükümetler tarafından genellikle kabul edildiği görülen üç amaçtan biri ekonomik büyüme, ikincisi istikrar yani fiyat istikrarı ile tam istihdamın sürdürülmesi, üçüncüsü daha dengeli gelir dağılımını sağlamaktır.

Ekonomik Büyüme

Milli hasılanın büyüme oranının hızlandırılması, kaynakların cari tüketimden transferini ve yeni çıktı yaratan endüstriyel kapasitenin sağlanmasına transferini gerektirir. Hükümetin vergi politikası, bu tüketim üzerindeki özel harcamaları azaltmak ve yeni mal ve diğeri yatırım malları üzerindeki harcamaları teşvik etmek için önlem alınmasını gerektirir.

Şüphesiz, gelişme amacının gerçekleştirilmesindeki başarı diğer amaçların başarılmasında olumlu etki yaratır. Gelir dağılımında herhangi bir değişme olmadığı durumda kişi başına düşen reel gelirin büyüme oranında meydana gelen bir artış, toplumdaki bütün grupların yararına olur. Genellikle gelir dilimlerinin marjinal faydasında bir düşüş olduğunu farzederek, çoğu durumda düşük gelir gruplarının ekonomik refahı yüksek gelir gruplarının ekonomik refahından daha fazla artar. Ayrıca, Kanada gibi nisbeten gelişmiş bir ülke için Kuznets tarafından belirtildiği gibi büyük çapta bir etki görülecektir. Bu gelir eşitsizliği ekonomik büyümenin daha sonraki safhalarında azalma eğilimi gösterir.

Ekonomik İstikrar

Enflasyonun olmadığı bir ortamda tam istihdam için uygulanan politika, iş ortamında bazı yönlerden farklılık gösterecektir. Toplam talep azaldığı işsizlik ortaya çıktığı zaman, hükümet politikası hemde yatırımlar üzerindeki özel harcamaları teşvik etmeye ve tasarrufları (birikim) caydırmaya yönelecektir. Bu durumda tam istihdama ulaşılır ulaşılmaz uygulanan politika enflasyonist fiyat artışlarını durdurmaya yönelik olmalıdır. Bu politika hem tüketim hem yatırımlar üzerindeki özel harcamaları azaltmak ve tasarrufu teşvik etmek için vergi politikasını kullanmayı gerektirebilir.

Eşitlik

Vergilemede eşitlik kriterinin uygulanması gelir dağılımının arzulanabilir durumunun ne olması gerektiği hakkındaki değer yargılarının bilinmesini gerektirir. Burada bu konuyu kapsayan değişik sonuçların tartışılması amaçlanmamıştır. Fakat sadece genel olarak kabul gördüğüne inanılan iki alternatif durumun açıklanması hedeflenmektedir. Bu gelirin mevcut dağılımından daha eşit bir dağılımının arzulanması şeklinde ifade edilebilir. Diğer şeyler eşit kabul edildiğinde bütünüyle artan oranlı bir vergi yapısı sabit yada azalan oranlı bir vergi yapısına tercih edilir.